

IULIA DELEANU

Să știm să ne prețuim valorile Jana Gertler Zalman z.l.

Să știm să ne prețuim valorile Jana Gertler Zalman z.l. „Viața Janei Gertler Zalman e munca Janei Gertler Zalman.” Cuvintele acestea se coagulau, nerostite, din fiecare desen, fiecare sculptură din atelierul ei din Bd. Pache Protopopescu, unde am cunoscut-o și unde simțea cu adevărat că trăiește. În timp ce, în capela din Cimitirul Giurgiului, oficiantul de cult Emil Diamant spunea *El Male Rahamim* la căpătâiul celei care pleca după o călătorie pământeană de 93 de ani, mă gândeam la partea nepieritoare din ființa Janei: vitraliile de la TES, sculpturile continuând să înobileze spații din natură sau construite de mână omenească. Jana Gertler Zalman s-a născut în 1929 la Oradea, într-o familie evreiască din clasa de mijloc. Familia a avut norocul să se mute la București înainte de Dictatul de la Viena, din 1940. Războiul a prins-o în Capitală. A îndurat suferințele Holocaustului ca toți evreii români, dar, dacă ar fi rămas în Transilvania de Nord, ar fi fost deportată și ucisă, foarte probabil, în lagărele de exterminare din Europa Centrală. După război, Jana intră la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din Capitală. Îi are profesori pe Constantin Baraschi, Peter Balogh; la desen, pe Gheorghe Löwendal, Costin Ioanid. Imediat după absolvire, mai exact în 1955, obține Diploma de Onoare pentru sculptura „Maternitate” la Expoziția Internațională de la Varșovia. În 1959, lucrarea „Cor de copii” primește Mențiune la Expoziția Tineretului de la Viena. Experimentează sculptura în teracotă, lemn, piatră, bronz. Se remarcă prin puterea de a îmbina contrariile: soliditatea volumelor

contrapunțată de delicatețea suprafețelor. Un loc aparte îl ocupă interesul pentru portretistică. Atrag atenția portretele Ninei Cassian, Ion Andreescu, Georgetei Năpăruș. Expoziții personale, participări la numeroase expoziții de grup se bucură de succes de critică și public. Își face simțită prezența la simpozioanele de la Măgura (Buzău) și Lăzarea (Harghita). Expune sculpturi în expoziții organizate la Sofia, Lisabona, Tel Aviv, Budapesta, Beirut, Ierusalim. Există o tentă explicit sau sugestiv iudaică în grafică – „Pietre funerare într-un cimitir evreiesc”, „Trâmbițașul”, cu trimitere la trâmbițele care au făcut, prin putere divină, să cadă zidurile Cetății Ierihon – și sculptură, un exemplu fiind „Menestrelul”, imagine de mare expresivitate a Regelui David cântăreț și poet. Știa să coboare în fântâna timpului biblic și să reurce cu dezinvoltură în modernitate. Revenind la vitraliile de la TES, vernisajul expoziției a avut loc în 2016. Jana avea 88 de ani. Suferise o operație grea,

dar reușea încă o biruință de sine prin munca atotvindecătoare. În foaietul

teatrului au fost expuse 49 din lucrările sale. A fost ajutată de prof. dr. Ion-Christian Chiricuță, criticul și istoricul de artă, Adrian Buga, curatorul expoziției, și directoarea TES, Maia Morgenstern. Vitraliile – montate ulterior –, expresii ale micro și macrocosmosului, întrupează extraordinara forță de renaștere a naturii din care suntem parte. Avem datoria să ne prețuim valorile. A fost plecaciunea de gând pe care, în numele președintelui CEB, ing. Paul Schwartz, a făcut-o la catafalc autoarea acestor rânduri.

IULIA DELEANU

Text preluat din Realitatea Evreiască

